

Església de Sant Pere del castell

Gelida

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: A la part baixa del recinte emmurallat del castell de Gelida.
Alçada: 261

Coordenades:

Latitud: 41.436340298211
Longitud: 1.8686977028847
UTM Est (X): 405485
UTM Nord (Y): 4587814

Classificació

Número de fitxa 08091 - 177
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Pre-romànic Romànic Barroc
Segle X - XIV - XVIII
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: L'església està restaurada i presenta un bon estat general.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Observacions protecció: ACORD GOV/26/2018, de 26 de juny, pel qual es delimita l'entorn de protecció del castell de Gelida, a Gelida (Alt Penedès).
DOGC Núm. 7652 - 28.06.2018
RESOLUCIÓ CLT/ 457/2017, de 27 de febrer, per la qual s'incoa expedient de delimitació de l'entorn de protecció del castell de Gelida, a Gelida (Alt Penedès), i s'obre un període d'informació pública.
En aquesta mateixa resolució es deixa sense efecte la incoació de l'entorn que segueix: Castell i entorn incoat per Resolució 13/12/1979 i BOE 25/02/1980
Sòl de Protecció Especial (Pla territorial Metropolità de Barcelona, Pla Director Territorial de l'Alt Penedès)
Data aprovació: dj., 05/05/1949 - 12:00

Número inventari
Generalitat i altres
inventaris

Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, 382

Accés

Restringit

Ús actual:

Religiós/Cultural

Titularitat

Pública

Titular:

Ajuntament de Gelida. Plaça de la vila, 12. 08790 GELIDA

Fitxes associades:

[Col·lecció del Centre d'Interpretació del castell de Gelida](#)

[El castell de Gelida](#)

[Cementiri vell del castell de Gelida](#)

[Campana Ramona](#)

[Campana Jordina](#)

[Campana Núria](#)

[Col·lecció de l'Associació d'Amics del Castell](#)

[Sarcòfag de la família Bertran](#)

Autoria de la fitxa

Martí Picas. INSITU SL

Data de registre de la

dg., 19/05/2024 - 14:11

fitxa:

Descripció

El castell de Gelida, situat sobre un esperó rocós amb un desnivell sud-est / nord-oest, té les seves primeres estructures en la meitat superior de l'esperó. Una muralla robusta tancava aquesta part superior, mentre una torre rectangular barrava l'accés pel costat inferior, al costat de l'església de Sant Pere i un cementiri amb tombes antropomorfes.

A la part més alta, una potent muralla definia el recinte sobirà al voltant del que es coneix com a plaça del Padró, amb espais d'habitat entre aquesta i la torre inferior. L'església de Sant Pere ocupa l'extrem nord-oest del castell i està ubicada al límit del penya-segat del barranc de Cantillepa, en un espai conegut com a Salt. La planta rectangular amb volta de canó i coberta de teula a doble vessant presenta capelles a banda i banda de la nau i l'absis recte. Les capelles laterals del costat sud són les més significatives. Actualment, la capella de Sant Roc, copatró de la vila, és l'única que preserva el sostre enteixinat policromat. La segona buida de decoració està dedicada al Sant Crist. Al costat nord de la nau hi trobem la capella dedicada a la Mare de Déu de la Salut, i és aproximadament de les mateixes dimensions, i una segona porta d'accés lateral a la nau, que cronològicament hauria pogut ser la porta original o, si més no, la ubicació. Als peus de l'església, on trobem la gran portalada d'accés, hi havia hagut un cor amb barana de guix decorat amb filigranes.

El campanar actual del segle XVIII és de torre octogonal bastida amb pedra reaprofitada del castell mostrant al seu parament els diversos colors dels materials utilitzats, en substitució de l'antic campanar d'espadanya. Al peu de l'església de l'entrada nord de l'església, a la part baixa de la graonada d'accés construïda al segle XVII com la porta principal actual, s'hi observa encara restes de l'antic cementiri del poble. A part de les restes dels nínxols moderns, s'ha pogut excavar arqueològicament l'espai i s'han pogut documentar antigues tombes de banyera excavades a la roca.

Observacions:

Actualment, a l'interior hi ha una col·lecció important de peces de diferent tipologia. Està conformada com una col·lecció de peces provinents del castell, de les excavacions i, alhora, com una mostra de part de la col·lecció recollida per l'Associació d'Amics del Castell des de mitjans dels anys 1960, quan es va constituir. Entitat que gestiona l'equipament històricament.

La peça més destacada que hi trobem a l'interior és el sarcòfag gòtic de Berenguer Bertrand, i el seu fill, Nicolau Bertrand, senyors de la Baronia de Gelida i gran figura transformadora del castell. També és destacable l'altar barroc (1782) donat pel Dr. Melcior Colet l'any 1980. Finalment, fer una menció a la capella de Sant Roc, copatró del poble, en què en destaca l'enteixinat del sostre.

El sarcòfag es presenta com una caixa suportada per dos lleons esculpits sobre mènsules de pedra. El sarcòfag està decorat amb l'escut heràldic esculpit emmarcat per quadrilòbuls a banda i banda. El frontal, altre cop dos escuts flanquegen una inscripció al centre: "Asi jauen los molt onrats an B.G.N. é an Choalu Bertrand fill seu, les animas dels quals sian an Gloria." El sepulcre va ser profanat l'any 1936, resultant en la seva desaparició temporal fins a ser localitzat al Museu Marès i posteriorment retornat.

Per altra banda, malgrat la immatriculació per part del Bisbat de Sant Feliu de l'església de Sant Pere del castell com del cementiri vell com a titulars de la propietat, l'any 2021 es va signar un acord, a mesura que es retornava la titularitat a l'Ajuntament de Gelida d'ambdues propietats.

Història

L'església de Sant Pere fou, fins a finals del XIX, el centre parroquial del terme i de les esglésies de Sant Miquel, Sant Salvador de la Calçada i Santa Magdalena del Puig, moment en què es construeix la nova església de Sant Pere, al centre del poble, en substitució de la de Sant Miquel, i passa a ser aquesta l'església parroquial. La història de l'església de Sant Pere del castell i el propi el castell han anat lligats, des de les primeres notícies del s. X fins a la destrucció de la guerra de Successió de bona part de l'arquitectura militar i sobrevivint-ne només el temple de tot el conjunt del castell. La gran transformació del castell del segle XIV de la mà del banquer barceloní Berenguer Bertran, nou senyor del castell i que també es nota a l'església, en la qual es fan importants canvis.

La capella de Sant Roc està dedicada al copatró de Gelida per haver salvat els veïns de la pesta al segle XVI, que va afectar la comarca. Està datada de l'any 1595, igual que la del seu costat, dedicada al Sant Crist. El cor, ubicat als peus fou construït el 1680. Al costat nord de la nau, hi ha una capella dedicada a la Mare de Déu de la Salut. La talla de fusta de la Verge, que es guardava en una fornícula encara visible, fou cremada durant la Guerra Civil, igual que el retaule monumental barroc de l'absis, encarregat l'any 1696 pel rector de Gelida a l'escultor barceloní Francesc Espill.

Així doncs, l'església des del seu origen preromànic fins a l'aspecte barroc del segle XVIII va viure notables canvis. És el moment en què es retira el campanar d'espadanya (s. XVI) per construir el campanar de torre actual, amb pedra de l'enrunat castell. La posició de difícil accés del temple ja havia fet que, als peus del castell, al barri dels Tarongers, a l'edifici de la rectoria vella -ara desaparegut- existís una capella, dedicada a Sant Antoni, com a alternativa a l'església de Sant Pere en moments de molt mal temps i que fos complicat accedir al castell.

Bibliografia

AAVV (2018). *El sarcòfag de Berenguer i Nicolau Bertran al Castell de Gelida*. Quaderns Gelidencs d'Història i Societat – 5. Ajuntament de Gelida.

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL CASTELL DE GELIDA (2021) *Associació d'Amics del Castell de Gelida*. Programa de Festa Major 2021. p 151 - 153

CARAFÍ, Enric i MAURI, Alfred (1990). *El castell de Gelida. Síntesi arquitectònica, històrica i literària per al seu millor coneixement*. Associació d'Amics del Castell de Gelida.

CARAFÍ, Mercè (1998). *L'Abans. Recull gràfic de Gelida, 1890-1965*. Efadós Editorial.

RIUS, Jaume (coord.) (2011). *Gelida. Retrats d'un temps*. Andana Edicions.

MAURI, Alfred i ROVIRA, Ramon (1990). *Guia del castell de Gelida*. Associació d'Amics del Castell.

MACIAS, Josep M.; REMOLÀ, Josep Anton; MESTRE, Mireia (1994). «El castell de Gelida: L'excavació arqueològica de l'any 1991». *Miscel·lània penedesenca*, Vol. 18, pp. 167-188.

MENCHÓN, Joan (2001). «Excavacions arqueològiques al Castell de Gelida. Campanya de 1996». *Miscel·lània penedesenca*, Vol. 26, pp. 69-94.

Enllaços d'interès:

[El Castell de Gelida](#)

[Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya](#)

[El castell de Gelida: L'excavació arqueològica de l'any 1991](#)

[Excavacions arqueològiques al Castell de Gelida. Campanya de 1996](#)

